

Nr 281.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning i vissa fall i anledning av sjukdom, ådragen under arbete i civilförsvarets flyktingverksamhet; given Stockholms slott den 10 maj 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 maj 1946.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, uppkomna *frågor angående ersättning i vissa fall i anledning av sjukdom, ådragen under arbete i civilförsvarets flyktingverksamhet*, samt anför.

Civilförsvarets befattning med flyktingverksamhet m. m.

Från hösten 1944 till våren 1946 var civilförsvaret verksamt för omhändertagande av olika kategorier flyktingar. På civilförsvaret ankom i allmänhet att ordna flyktingarnas första mottagande (sanitetsbehandling m. m.) och deras förläggande i karantän samt i åtskilliga fall även omhändertagandet efter karantänstidens utgång. Den i civilförsvarets flyktingverksamhet sysselsatta personalen var tillförsäkrad rätt till ersättning vid olycksfall i arbetet ävensom vid sjukdom, som avses i lagen om försäkring

för vissa yrkessjukdomar. Däremot var personalen — med undantag för sådan i civilförsvaret tjänstgörande militärpersonal, å vilken militärsättningsförordningens bestämmelser voro tillämpliga — icke berättigad till ersättning för sjukdom, som icke förorsakats av olycksfall, utöver vad som kunde utgå enligt givna avlöningsföreskrifter.

Tidigare framställning i ämnet och yttrande häröver.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 juli 1945 hemställde *civilförsvarsstyrelsen*, bland annat, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att civilförsvarets personal vid mottagningsstationer samt karantäns- och sjukförläggningar för flyktingar eller personalens efterlevande skulle vid sådan under tjänstgöring ådragen sjukdom, som icke förorsakats av olycksfall eller vore att hänföra till yrkessjukdom, erhålla ersättning enligt i militärsättningsförordningen angivna grunder med iakttagande dock, att enligt förordningen utgående livränta skulle höjas till dubbla beloppet samt den årliga arbetsförtjänsten beräknas enligt de i olycksfallsförsäkringslagen angivna grunderna.

I yttrande över framställningen tillstyrkte *riksförsäkringsanstalten*, att åtgärder vidtoges för att bereda ifrågavarande personal ersättning jämväl för sjukdom, som icke kunde hänföras under olycksfalls- eller yrkessjukdomsförsäkringslagarna. Vad anginge förslaget om förhöjning av utgående livräntor framhöll anstalten, att utredning påginge om förbättring av ersättningarna till de s. k. beredskapsinvaliderna. Då de av civilförsvarsstyrelsen föreslagna åtgärderna till förhöjning av beloppen icke borde vidtagas annat än med hänsynstagande till berörda utrednings resultat, funne sig riks-försäkringsanstalten icke kunna tillstyrka civilförsvarsstyrelsens framställning i denna del.

Föreliggande framställningar.

Med skrivelse den 19 februari 1946 har *civilförsvarsstyrelsen* till Kungl. Maj:t överlämnat framställningar från vissa personer och från dödsboet efter en avliden person om ersättningar i anledning av sjukdom, ådragen under arbete i civilförsvarets flyktingverksamhet. Styrelsen har härvid anmält, att styrelsen i flertalet fall utbetalat sjuklön under högst tre månaders frånvaro från arbetet eller ersättning för mistad arbetsförtjänst, men att styrelsen i övrigt ansett sig sakna befogenhet att gälda de begärda ersättningarna. Styrelsen har hemställt om bemyndigande att i förevarande fall utgiva ersättning högst i enlighet med de grunder, som angivits i styrelsens skrivelse den 12 juli 1945.

De av civilförsvarsstyrelsen uppgivna sjukdomsfallen, för vilka ersättning i särskild ordning kan komma i fråga, framgå av följande uppställning.

I. Sjukdomsfall, där sjukdomen numera hävts.

1:o) *Ulla Birgit Marianne Brandt* från Vallbylund, Bro socken, sjukskrevs i akut reumatisk feber den 23 september 1945 under tjänstgöring såsom matsalsbiträde vid en sjukförläggning i Sigtuna. Hon var under tiden 25 september—21 november 1945 intagen på akademiska sjukhuset i Uppsala och friskskrevs sedermera omkring den 10 januari 1946. Hon har erhållit oavkortad lön från civilförsvaret med 6 kronor för dag under 2¹/₂ månad av sjuktiden. Återstående ersättningsanspråk utgöra 97 kronor för vårdavgift.

2:o) *Annie Maria Häggström* från Vännäsby insjuknade i difteri den 17 december 1944 under tjänstgöring såsom kokerska vid en förläggning för finska evakuerade i Lindå, Västerbottens län. Hon vistades under tiden 19 december 1944—14 januari 1945 å epidemisjukhuset i Skellefteå och vårdades därefter i hemmet. Hon har erhållit oavkortad lön från civilförsvaret med 5 kronor för dag under 3 månader av sjuktiden. Återstående ersättningsanspråk utgöra 35 kronor 50 öre för läkarbesök.

3:o) *Magnhild Kanon* från Laxbäcken, Vilhelmina socken, ådrog sig scharlakansfeber under tjänstgöring vid en förläggning för finska evakuerade i Vilhelmina. I omedelbar anslutning till nämnda sjukdom uppträdde akut ledgångsreumatism. Magnhild Kanon var på grund härav arbetsoförmögen under tiden 20 januari—30 juni 1945. Hon har från civilförsvaret erhållit oavkortad lön med 6 kronor för dag under 3 månader av sjuktiden. Återstående ersättningsanspråk utgöra motsvarande lön för tiden 20 april—30 juni 1945.

4:o) *Ingrid Liif* från Hoting insjuknade i gulsot den 21 april 1945 under tjänstgöring såsom biträde å ett hem för evakuerade finska barn i Vilhelmina. Hon var sjukskriven till den 12 maj samma år. Hon har från civilförsvaret erhållit oavkortad lön med 5 kronor för dag under sjukdomstiden. Återstående ersättningsanspråk utgöra 12 kronor för läkararvode m. m.

5:o) *Nanna Stenvall*, Kvarnåsen, Bölebyn, insjuknade i difteri den 18 november 1944 under tjänstgöring som biträde å en flyktingförläggning i Bölebyn, Norrbottens län. Hon vårdades under tiden 19 november 1944—3 februari 1945 å epidemisjukhuset i Kalix samt var därefter isolerad i hemmet till och med den 24 februari 1945. Hon har från civilförsvaret uppburit oavkortad avlöning med 5 kronor för dag under 3 månader av sjuktiden eller t. o. m. den 18 februari 1945. Återstående ersättningsanspråk utgöra motsvarande lön under tiden 19—24 februari 1945.

6:o) *Hjördis Ödmann*, Malmö, ådrog sig under tjänstgöring såsom kurator vid karantänsläger i Malmö varbildning i huden och var till följd därav arbetsoförmögen under tiden 23 juli—8 augusti 1945. Hon har från civilförsvaret uppburit oavkortad avlöning med 15 kronor för dag under sjukdomstiden. Återstående ersättningsanspråk utgöra 121 kronor 68 öre för sjukhus- och läkarvård samt för medicin.

7:o) *Erik Rylander*, Malmö, anställd såsom extra spårvägsman vid Malmö stads spårvägar, utförde den 11 maj 1945 på arbetsgivarens order med en arbetsgivaren tillhörig buss transport av osanerade flyktingar från fartyg i Malmö hamn till saneringsanstalt i Malmö. Han hade icke blivit skyddsympad. Den 27 maj 1945 sjukskrevs Rylander på grund av symtom, vilka efter någon dag utvisade fläckfeber. Han överfördes följande dag till epidemisjukhuset i Malmö, där han vårdades till den 5 juli 1945. Efter utskrivningen från sjukhuset vistades han på läkares ordination i och för rekreation hos en syster i Nora. Han friskskrevs den 20 augusti 1945. — Rylander hade före sjukdomsfallet åtnjutit en dagsinkomst av minst 12 kronor 28 öre. Under sjuktiden erhöll han från arbetsgivaren en sjukavlöning av 8 kronor 90 öre för dag. Rekreativsvistelsen kostade honom 200 kronor. På grund av omständigheterna kring sjukdomen vägrade den sjukkassa, i vilken Rylander var försäkrad för en sjukpenning av 4 kronor för dag, att utgiva sjukpenning till honom. Rylander har nu hemställt om ersättning av statsmedel med 4 kronor för dag under sjuktiden samt 300 kronor, utgörande vad rekreativsvistelsen enligt Rylanders beräkningar skulle ha kostat honom, därest han vistats annorstädes än hos sin syster.

II. Sjukdomsfall med dödlig utgång.

8:o) *Gertrud Fröberg*, Malmö, deltog vissa dagar i maj 1945 i arbete med avlusning av flyktingar. Hon insjuknade i fläckfeber den 24 maj och avled härav den 4 juni 1945. Av handlingarna i ärendet inhämtas följande.

Gertrud Fröberg, som var gift med Nils Fröberg och i äktenskapet hade en vid hennes dödsfall ettårig son, hade med hänsyn till smittorisken för sonen med stor tvekan och först efter åtskilliga hänvändelser från röda korset frivilligt ställt sig till förfogande för tjänstgöringen. Hon hade på grund av bristande beredskap i fråga om skyddsympad arbetskraft måst anlitas i flyktingarbetet utan att vara ympad.

Makarna Fröberg voro vid dödsfallet båda anställda hos Aktiebolaget Ferrosan i Malmö med en månadslön för hustrun av tillhoppa omkring 300 kronor och för mannen av tillhoppa omkring 350 kronor. Under återopande, att hustrun i väsentlig mån bidragit till familjens försörjning, har Nils Fröberg hemställt om ersättning av statsmedel för hustruns död. Fröberg har beräknat familjens av hustruns död orsakade ekonomiska förlust till 1 200 kronor om året. Med hänsyn till att hustrun vid sin död varit 32 år gammal och bort kunna arbeta till fyllda 65 år eller till den 18 februari 1978 har Fröberg yrkat i första hand ersättning med ett engångsbelopp om 30 000 kronor, utgörande ungefärlig engångspremie för en till 1978 utgående årlig livränta å cirka 1 200 kronor, att utbetalas med 15 000 kronor till envar av honom och sonen, och i andra hand att han och sonen årligen under sin återstående livstid, dock längst till den 18 februari 1978, skulle erhålla vardera hälften av ett belopp, motsvarande den årliga livränta, som en 32-årig kvinna kan erhålla för 30 000 kronor, att utgå så länge hon lever, dock längst tills hon fyller 65 år, eventuellt på så sätt att sonen erhåller sammanlagda livräntebeloppet tills han fyller 16 år och att Fröberg

erhåller samma förmån för tiden därefter. Såsom tredje alternativ har Fröberg yrkat skadestånd till sonen med antingen ett engångsbelopp å 30 000 kronor eller en mot sagda belopp svarande årlig livränta till och med det år, sonen uppnår 18 års ålder. Slutligen har Fröberg yrkat ersättning för begravningskostnader, sorgkläder, ambulans samt gravplats och gravvård med tillhoppa 901 kronor 32 öre.

Ingen ersättning har i förevarande fall utgivits av civilförsvaret.

III. Sjukdomsfall, där arbetsoförmåga kvarstått vid tiden för framställningen.

9:o) *Margit Ekengren*, Stockholm, insjuknade i lungtuberkulos den 3 september 1945 under tjänstgöring såsom samarit vid en sjukförläggning i Sigtuna. Hon har sedermera vistats å Söderby sjukhus. Att döma av intyg från den vid förläggningen tjänstgörande chefsläkaren synas möjligheter föreligga, att Margit Ekengren redan vid tjänstgöringens början varit infekterad. Å andra sidan får — av gjorda läkaruttalanden att döma — tjänstgöringen anses ha väsentligt bidragit till sjukdomens utveckling. Margit Ekengren har från civilförsvaret erhållit oakortad lön med 8 kronor för dag under 3 månader från och med den 3 september 1945. Hon yrkar för återstående sjukdomstid »ersättning, som tillkommer befattningshavare, anställd vid sanatorium, eller insjuknad värnpliktig».

10:o) *Karin Elisabet Hedlund*, Nätra, insjuknade i lungtuberkulos den 4 juni 1945 under tjänstgöring såsom kokerska vid en tuberkulosförläggning å Fagerlandet, Nätra socken. Hon har sedermera vistats å sanatoriet i Örnköldsvik. Av civilförsvaret har hon erhållit oakortad lön med 5 kronor för dag under 3 månader från och med den 5 juni 1945. Återstående ersättningskrav utgöra dels avlöning med samma belopp per dag för tiden från den 5 september 1945, dels ersättning för sanatorievård med 1 krona för dag från och med den 17 juli 1945 och dels ersättning för vissa andra med sjukdomen sammanhängande kostnader med 74 kronor 20 öre.

11:o) *Maria Lovisa Kruse*, Båstad, tjänstgjorde från och med den 18 september 1945 såsom vårdarinna vid en karantänsförläggning för holländska barn i Båstad. Ett den 24 samma månad taget difteriprov ådagalade, att hon var difteribacillbärare. Hon har av civilförsvaret erhållit oakortad lön med 5 kronor för dag under 3 månader från och med den 25 september 1945. Återstående ersättningskrav utgöra avlöning med 5 kronor för dag från den 25 december 1945 intill dess hon friskförklaras.

12:o) *Ingrid Sylvia Gunhild Lundström*, Malmö, insjuknade i lungtuberkulos den 16 augusti 1945 under tjänstgöring såsom samarit vid en sjukförläggning i Sigtuna. Hon har sedermera vårdats å lungklinik vid Malmö allmänna sjukhus. I likhet med vad i det föregående anförts rörande Margit Ekengren synas möjligheter föreligga, att Ingrid Lundström varit infekterad redan vid ankomsten till förläggningen ehuru sannolika skäl

tala för att tjänstgöringen väsentligt bidragit till sjukdomens utveckling. Hon har av civilförsvaret uppburit oavkortad lön med 8 kronor för dag under 3 månader från och med den 16 augusti 1945. Hon yrkar för återstående sjukdomstid »ersättning, som tillkommer befattningshavare vid sanatorium, eller insjuknad värnpliktig».

13:o) *Magine Weng*, Vilhelmina, insjuknade i akut luftvägsinfektion under tjänstgöring såsom förläggningsschef vid en förläggning för finska evakuerade i Vilhelmina. I anslutning till sjukdomen drabbades hon av ledgångsreumatism för vilken hon under tiden 30 januari—19 maj 1945 vårdats å sjukstugan i Vilhelmina. Magine Weng har av civilförsvaret under 3 månader från och med den 30 januari 1945 erhållit oavkortad avlöning med 10 kronor för dag. Hennes återstående ersättningsanspråk utgör avlöning för tiden från den 30 april 1945 med 8 kronor för dag under återstående sjukdomstid.

Yttrande över föreliggande framställningar.

Över föreliggande framställningar har *riksförsäkringsanstalten* avgivit yttrande, som inkommit till socialdepartementet den 2 maj 1946.

Riksförsäkringsanstalten hänvisar till en början till vad anstalten anfört i sitt yttrande över civilförsvarestyrelsens framställning den 12 juli 1945. I anslutning härtill tillstyrker anstalten, att ersättning enligt grunderna för 1927 års militärsättningsförordning beredes i de fall, vilka i det föregående angivits under punkterna 1:o)—6:o) samt 8:o)—13:o). Anstalten uttalar tillika, att det syntes anstalten skäligt, att i den mån åtgärder vidtoges till förbättring av ersättningar till beredskapsinvalider nu ifrågavarande personal borde komma i åtnjutande av motsvarande förbättring.

Vad angår Rylander finner sig riksförsäkringsanstalten däremot, med hänsyn till att Rylander under sjukdomstiden åtnjutit sjukavlöning från arbetsgivaren med 8 kronor 90 öre för dag, svårigen kunna tillstyrka ersättning av statsmedel.

I fråga om ersättningen till Gertrud Fröbergs dödsbo skulle — fortsätter anstalten — med hänsyn till vad som upplysts angående den avlidnas arbetsinkomst sjukpenning enligt grunderna för 6 § militärsättningsförordningen utgå med 6 kronor 50 öre för dag under tiden 25 maj—4 juni 1945 eller med tillhoppa 71 kronor 50 öre. Vidare skulle ersättning utgå med 5 kronor för ambulanstransport. Enligt 7 § i nämnda förordning skulle begravningshjälp utgå till dödsboet med 400 kronor, varjämte till den avlidnas son skulle från och med den 5 juni 1945 till dess barnet fyllt 16 år utgå livränta efter 605 kronor för år. Däremot skulle livränta icke utgå till den efterlevande maken, ej heller ersättning för kostnader i samband med begravningen utöver vad i det föregående angivits.

Riksförsäkringsanstalten uttalar tillika, att det synes lämpligt föreskriva,

att från tillerkänd ersättning skall avdragas den sjukpenning, som vederbörande kan hava uppburit eller kan komma att uppbära från erkänd sjuk-kassa.

I samtliga de fall, för vilka jag i det föregående redogjort, äro de in-sjuknade att anse såsom arbetare i olycksfallsförsäkringslagens mening och sålunda berättigade till ersättning enligt sagda lag vid olycksfall i arbete ävensom vid yrkessjukdom enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen. Då i förevarande fall sjukdomen icke föranletts av olycksfall och ej heller torde vara att anse som yrkessjukdom, har emellertid ersättning för densamma icke kunnat utgå enligt olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser. Civilför-svarsstyrelsen har därför hemställt, att sjukdomsfallen skola bedömas enligt grunderna för 1927 års militärsättningsförordning, vilken medger ersättning även vid sjukdom, som icke orsakats av olycksfall.

Departements-
chefen.

De insjuknade ha frivilligt ställt sig till förfogande för att biträda vid omhändertagandet av de betydande kontingenter flyktingar och s. k. repatriander, vilka i krigets slutskede och omedelbart därefter kommit till riket. De ha otvivelaktigt arbetat under svåra förhållanden och härvid ut-satt sig för risker till liv och hälsa. Det synes vara motiverat, att staten ersätter dem för de skador som åsamkats dem i denna av staten organise-rade verksamhet.

För ersättningarnas bestämmande erbjuda sig olika möjligheter. Vissa skäl kunna tala för att låta ersättningarna utgå enligt de grunder, som enligt militärsättningsförordningen gälla för andra än värnpliktiga. Där-med skulle i stort sett ersättningarna komma att överensstämma med de ersättningar, som enligt olycksfallsförsäkringslagen utgå till personer, som skadats vid olycksfall under flyktingtjänst. Föreliggande förslag till pro-visoriska förbättringar av de ersättningar, som enligt militärsättningsför-ordningen utgå till beredskapsskadade, avse dock även andra än värnplik-tiga. I vad mån tillräcklig anledning föreligger att göra dessa bestämmelser tillämpliga å här avsedda personer synes kräva särskilt övervägande. I vart fall synes det icke vara motiverat att göra någon skillnad mellan dem, som under flyktingtjänst skadats vid olycksfall i arbete, och dem som un-der sådan tjänst ådragit sig sjukdom, som ej berättigar till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen. Jag har för avsikt att låta verkställa en utred-ning beträffande samtliga de skador i anledning av olycks- eller sjukdoms-fall under flyktingtjänst, som numera kvarstå. Syftet härmed skulle vara att erhålla ett underlag för bedömning, huruvida vid ersättningarnas be-stämmande andra grunder än de i olycksfallsförsäkringslagen angivna böra tillämpas. Med hänsyn till angelägenheten av att ersättning för här ifråga-varande sjukdomsfall snarast möjligt utgår vill jag förordna, att i avbidan på resultatet av en dylik utredning ersättningarna beträffande samtliga in-sjuknade med undantag för Rylander nu regleras i enlighet med bestäm-

melserna i olycksfallsförsäkringslagen. Beträffande bestående sjukdomar kan en förnyad prövning av ersättningsreglerna senare komma i fråga. Ersättningarna synas böra utgå från anslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m.

Till riksförsäkringsanstaltens förslag, att avdrag å ersättning skall göras för vad vederbörande uppburit eller kan komma att uppbära från erkänd sjukkasse, vill jag ansluta mig.

Beträffande Rylander, vilken ådragit sig fläcktyfus vid transport av osanerade flyktingar, finner jag, oaktat Rylander härvid icke varit anställd hos civilförsvaret, likväl rimligt, att han av statsmedel erhåller ersättning för mistad arbetsförtjänst, dock icke med större belopp än skillnaden mellan den avlöning han i genomsnitt åtnjutit i sin anställning och vad han av arbetsgivaren uppburit i sjuklön eller 3 kronor 38 öre för dag. Härjämte synes han böra erhålla ersättning för rekreationskostnaderna med 200 kronor. Därest riksdagen icke anmäler erinran däremot, ämnar jag föreslå, att civilförsvarsstyrelsen bemyndigas att av för styrelsen tillgängliga medel för flyktingverksamhet utbetala berörda ersättningar till Rylander.

Under hänvisning till vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att i anledning av de sjukdomar, Ulla Birgit Marianne Brandt, Annie Maria Häggström, Magnhild Kanon, Ingrid Liif, Nanna Stenvall, Hjördis Ödmann, Gertrud Fröberg, Margit Ekengren, Karin Elisabet Hedlund, Maria Lovisa Kruse, Ingrid Sylvia Gunhild Lundström samt Magine Weng ådragit sig under arbete i civilförsvarets flyktingverksamhet, må av det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. till envar av nämnda personer eller deras rättsägare utbetalas ersättningar i enlighet med grunderna för lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Stig Hammar.